

ПИТАННЯ ЗЕМЛЕУСТРОЮ І ЛІСОВПОРЯДКУВАННЯ В ГАЛУЗІ ДЕРЖАВНОГО ЛІСІВНИЦТВА В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ І НАПРЯМИ ЇХ РОЗВИТКУ

О.І. Фурдичко

доктор економічних наук, доктор сільськогосподарських наук,
професор, академік НААН

Інститут агроєкології і природокористування НААН (м. Київ, Україна)

e-mail: orestfurdychko1010@gmail.com;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1108-7733>

О.І. Дребот

доктор економічних наук, професор, академік НААН

Інститут агроєкології і природокористування НААН (м. Київ, Україна)

e-mail: drebot_oksana@ukr.net;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2681-1074>

Проаналізовані матеріали та показники обліку землеустрою та лісовпорядкування державного лісового господарства України. Виявлено певні суперечності чинних нормативно-правових актів і показників стану та динаміки облікової категорії «Землі лісогосподарського призначення». Зокрема, щодо оцінки раціонального використання та охорони земель, які є основою для впровадження Земельної реформи. Існують, зокрема, у формі б-зем та в матеріалах державного лісівничого обліку, немодернізовані терміни та їх опис.

Категорія лісівничого обліку «Землі лісогосподарського призначення» в Земельному та Лісовому кодексах України, у науково-практичному лексиконі не отримала належної уваги та розповсюдження як об'єкт праці — об'єкт ідентифікованого землекористування в державному лісівництві. Опис категорії в Лісовому кодексі України не узгоджено з описом за Земельним кодексом України.

Питання організаційно-економічного обліку земель облікової категорії «Землі лісогосподарського призначення» залишається належно не врегульованим. Щорічний звіт досі зберігає опис: «Лісові землі включають землі, вкриті лісовою рослинністю, а також не вкриті лісовою рослинністю та інші для потреб лісового господарства».

Категорія обліку «Землі лісогосподарського призначення» (правильніше було б «Землі для вирощування деревини») розміщена у статті 19 Земельного кодексу України під пунктом «е», тобто на 7 місці, що не відповідає чинним принципам європейського законодавства, де знаходиться на другому місці, не кажучи вже про фізичні аспекти поширення лісів по регіонах України. Знову ж таки, практика впровадження лісогосподарського виробництва в Україні стикається з не чітко визначеними термінами.

Виявляється, що лісова наука все більше відходить від визначальних обов'язків обліку та звітності ідентифікованими суб'єктами державного лісівництва. Галузевий менеджмент усе менше стежить за станом лісів згідно з оцінками використання потенційної продуктивності землі за типами лісорослинних умов.

Ключові слова: земля, категорії, лісорослинних умов, лісівничий облік, поділ, призначення, продуктивна спроможність.

ВСТУП

Будь-який вид землекористування, де у якості продуктивної сили і об'єкту праці використовується земля, має розпочинатись із визначення цільового призначення виробництва. У ХХІ столітті в Україні нема природних лісів. Не плутати з походженням відновлення лісової рослинності. Передусім землекористування стосується суб'єктів аграрного сектору економіки —

сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва. У лісовому господарстві — землі, з чим людина (керівник, керівний орган — у теперішньому менеджменті) має спрямовувати діяльність свою і колективу на досягнення економічної і соціальної мети. У галузі державного лісівництва — динамічної лісівничо-екологічної рівноваги і охорони навколишнього природного середовища. В умовах ринкової економіки —

самоокупності й прибутковості землекористування.

Понад 30-ть років минуло з проголошення Україною незалежності та здійснення Земельної реформи як складової частини економічної реформи, проголошеної «з метою створення умов для рівноправного розвитку різних форм господарювання на землі» [1]. Розроблені й розробляються нормативно-правові акти (НПА) національного та європейського обліку з землекористування, дотримання яких мають забезпечувати держави, котрі проголосили політичний намір вступу до Європейського Союзу. Але в державному лісівництві цільове призначення землекористування «Землі лісогосподарського призначення» (ЗЛГП) реально все ще перебуває в тіні.

Ігнорується при цьому одне з основних положень ЗУ «Про землеустрій», за яким мають розроблятися «заходи із землеустрою», передбачені документацією із землеустрою роботи **щодо раціонального використання та охорони земель**. У ЛК України нема конкретизації щодо оцінки використання землі, хоча мова має йти про оцінку потенційної продуктивності земель за типами лісорослинних умов у порівнянні з реальною їх продуктивністю. Зазначені норми, зрозуміло, діють щодо землевпорядкування і можуть виконуватися при лісовпорядкуванні на землях ЛГП. Останню норму було внесено до Земельного кодексу України, замість терміна радянського законодавства — «Землі лісового фонду» (2006 р.) з 2006 року.

У поточний час об'єктом лісовпорядкування, строго кажучи, є тільки ліс залежно від організаційно-господарського управління. Але землевпорядкування для вирощування деревини (англ. *for growing wood*) починається з землі, юридично призначеної для цього. З'являється впорядковане лісогосподарське виробництво, насамперед державне.

Останнім часом доленосним для розвитку державного лісівництва є згадана постанова ВР України «Про земельну реформу», а також Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» (2004 рік). Ним доручалося Кабінету Міністрів України «*привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом*». Було враховано, що «*Метою адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу є досягнення відповідності правової системи України *acquis communautaire* з урахуванням критеріїв, що висувуються Європейським Союзом (ЄС) до держав, які мають намір вступити до нього*» [3].

На національному рівні також розробляються відповідні закони, у т. ч. Земельний і

Лісовий кодекси України, Інструкції з заповнення державної статистичної звітності з кількісного обліку земель тощо. Але в жодному зі звітів та адміністративних статистичних спостережень нема графи «Землі лісогосподарського призначення», категорії обліку, яка введена до ЗК замість категорії «Землі лісового фонду» з 2006 року [4].

Введення категорії обліку «Землі лісогосподарського призначення» було першою з норм у Земельному кодексі України, яка відповідала нормам європейського законодавства та цілям Земельної реформи в Україні щодо ідентифікації землекористування, замість знеособленого за часів державного управління лісом, тобто ресурсами деревини. За ЛК України встановлено мало обмежену норму: «Усі ліси на території України, незалежно від того, на землях яких категорій за основним цільовим призначенням вони зростають, та незалежно від права власності на них, становлять лісовий фонд України і перебувають під охороною держави» [5].

Стаття 4 того ж ЛК України «уточнює» цю нісенітницю: «До лісового фонду України належать лісові ділянки, в тому числі захисні насадження лінійного типу, площею не менше 0,1 гектара». Про недолугий зміст приведених визначень зупинимось нижче.

Свого часу було зазначено: «Термін «землекористування» є невід'ємною частиною будь-якого впорядкованого землеробства, у т. ч. лісівництва. Землеробство передбачає отримання земельної ренти, яка належить власнику землі, в Україні — українському народу» [6]. У лісогосподарському виробництві дійшло до того, що лісгоспи проголошені лісокористувачами, замість справжнього їх змісту у складі аграрного виробництва — **землекористування**. За такою редакцією відбувається притінення сплати земельного податку, встановленого статтею 206 ЗК України «Використання землі в Україні є платним».

Держлісагентство за Лісовим кодексом України встановлює іншу норму: «У постійне користування ліси на землях державної власності для ведення лісового господарства без встановлення строку **надаються** спеціалізованим державним лісогосподарським підприємствам, іншим державним підприємствам, установам та організаціям, у яких створено спеціалізовані лісогосподарські підрозділи» [5]. У приведеній нормі переплутане грішне з праведним. Ліси не можуть надаватися для ведення лісового господарства, бо ліс — це екосистема. Просто набір безсмыслових слів з науковоподібним виглядом.

Легко зрозуміти, що таке визначення змінює зміст об'єкта праці. Поняття «Ліс, лісові

ресурси» є головною продукцією лісгосподарського виробництва. Головною із них є деревина у стані росту, вирощувана з комерційною метою. Реалізація лісових ресурсів, переважно деревини у стані росту, визначально є **головною продукцією лісгосподарського виробництва**. Супутніми лісівництву є побічні користування, надання послуг із мисливства тощо.

Приведені та інші негаразди в лісовому законодавстві свідчать про відсутність публічної інформації щодо наслідків фінансово-економічної діяльності суб'єктів лісгосподарського виробництва державного лісівництва, у т. ч. в межах суб'єктів адміністративно-територіального поділу країни. Хоча мова йде про площу ЗЛГП у державному лісівництві, що перевищує 7,3 млн га.

Мета роботи. Запропонувати заходи щодо осучаснення Лісового Кодексу України з метою забезпечення прийнятого для України принципу *«acquis communautaire»* з урахуванням критеріїв, що висуюються Європейським Союзом (ЄС) до держав, які мають намір вступити до нього», ініціювати його доопрацювання, зокрема найбільш важливих термінів з обліку та звітності.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Актуальні питання щодо формування питання землеустрою і лісовпорядкування у галузі державного лісівництва в Україні: сучасний стан нормативно-правових актів і напрями їх розвитку розглядали в своїх працях такі провідні вчені, як І. Антоненко, О. Дребот, І. Синякевич, І. Соловій, О. Фурдичко, М. Шершун [5; 6; 7]. Науковцями пропонуються теоретико-методологічні аспекти в контексті інституціонального забезпечення господарювання інститутів, які б сприяли своєю результативністю у країнах ЄС. На сьогодні є потреба суттєвого вдосконалення передусім лісового законодавства, термінів та їх визначення, з офіційним їх затвердженням на галузевому рівні у встановленому порядку. У тому числі залишаються не повною мірою відображені аспекти формування інституціонального забезпечення в контексті ресурсного потенціалу лісового господарства, форм та джерел інвестиційного забезпечення реалізації лісгосподарських та лісоохоронних проєктів тощо.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Аналіз НПА з лісівництва, а також інформаційно-звітної документації щодо ефективності лісгосподарського виробництва у складі державного лісівництва. Порівняння чинних

НПА в галузі державного лісівництва України як галузі виробництва, удосконалення його з урахуванням розвитку принципів ринкових відносин та згідно зі змістом ЗУ «Про землеустрій» [2].

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

1. Терміни, які вживаються в офіційному обліку і статистичній звітності щодо землекористування в Україні з 1 січня 2016 року

Терміни та їх визначення за часів державного управління лісами встановлювалися Інструкцією з лісовпорядкування Державного лісового фонду колишнього СРСР [7]. З незначними його уточненнями налічувалося до 23 граф (*табл. 1*). За матеріалами обліку лісового фонду на 1 січня 1988 р. налічується 18 граф, у т. ч. першого рівня («Землі лісові») 6 граф, з них — «Незімкнуті лісові культури». В європейському законодавстві, природно, її нема. І вона не потрібна для виокремлення, бо являє собою недоцільним ускладненням. Її місце у графі «Землі, вкриті лісовою рослинністю». Категорія обліку землекористування «Нелісові землі» займає 9 граф (*табл. 1*).

Приведені в таблиці категорії обліку земель були логічними на той час, оскільки тоді такий поділ мав виключно галузеве призначення. З часу проголошення Україною незалежності (1991 рік) багато що змінилось. Ще до її проголошення Верховною Радою Української РСР була прийнята Постанова «Про земельну реформу» [1]. Україна як держава проголосила політичний напрям вступу до Європейського Союзу, а також формування національної економіки за принципами ринкових відносин із європейського досвіду.

Ще одна подія міжнародного рівня відбулась із питань формування земельних відносин — розроблення Статистичною комісією та Європейською економічною комісією ФАО ООН Стандартної статистичної класифікації землекористування. У ній, зокрема, зазначалось: «Хоча інформація про стан земельного покриву може бути використана в даному контексті в якості відправної точки, проте для оцінки, наприклад, впливу на навколишнє середовище необхідно відобразити в класифікації екологічні аспекти» [8]. Саме з останнього впливає необхідність відображати при обліку земель лісгосподарського призначення за лісівничо-екологічними компонентами, що й доведено науково ІАЕП НААН: «Для наочного уявлення про зміст окремих компонентів лісових екосистем... — кругообіг від укритих лісовою рослинністю земель до тимчасово не вкритих лісовою рослинністю» [9].

Таблиця 1

Відомості результатів розподілу площ за категоріями земель і загальних запасів

№ кварталу (об'єкт обліку)	Загальна площа, га	Лісова площа, га									
		покрита лісом			незмікнуті культури	не покрита лісом					разом лісової площі
		природного походження	штучного походження	разом покритих лісом		рідини	насаджена згарища і загиблі	невідновлені вирубки	галявини і пустирі	разом не покритих лісом	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Продовження

№ кварталу (об'єкт обліку)	Нелісова площа, га										Загальний запас лісонасаджень, десятик куб. м
	угіддя				площі спеціального господарського призначення		невикористані площі			разом нелісові площі	
	рільля	сіножаті	пасовища (вигоны)	води	дороги, просіки і канали	садиби, постійні розсадники, плантації та ін. землі	болота	піски і кам'янисті розсипи	яри і круті схили		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Джерело: Відомості поквартальних даних розподілу площ за категоріями земель і загальних запасів. Додаток 6 до параграфу 35 II частини Інструкції з впорядкування Державного лісового фонду СРСР — камеральні роботи. М., 1964. — с. 10. [7].

Нарешті, маємо зазначити, в кінці 2015 року в Україні видано наказ Мінекономрозвитку «Про затвердження форм адміністративної звітності з кількісного обліку земель» та Інструкції щодо їх заповнення». Наказ Мінекономрозвитку України від 30.12.2015 № 337 зареєстровано в Міністерстві юстиції України 26 січня 2016 р. за № 133/28263 [10]. Щодо галузі лісогосподарського виробництва, зокрема, відповідна інформація надається у формі 16 — зем (річна), з 62-х граф якої п'ять стосуються категорії землекористування першого рівня ССКЗ ЄЕК/ФАО «Forest and other wooded land» з помилковим її перекладом на українську мову як «Ліси та інші лісовкриті землі». У складі ССКЗ ЄЕК/ФАО ООН підлягають класифікації землі, а не ЛІС. Правильний переклад — «Землі лісові та інші лісисті».

Висновок 1. Терміни, які вживаються в офіційному обліку, в адміністративній статистичній інформації та звітності щодо землекористування в державному лісівництві України не осучаснені, не впорядковані Інструкцією з лісовпорядкування.

2. Земля лісогосподарського призначення як категорія обліку землекористування,

продуктивна сила і об'єкт праці в лісогосподарському виробництві

Перелічені та інші нормативні положення з питань землекористування в належно впорядкованому управлінні господарською діяльністю мають багато спільного з питаннями землекористування, оскільки підприємство ЛГВ «займається вирощуванням лісу для одержання деревини» [11]. У приведеній редакції є певні неточності, вживання яких впливає на його розуміння. Не акцентована увага: одержання і **реалізація** деревини, бо вираз «одержання деревини» містить пасивний його зміст. Більш правильним був би вираз «для вирощування і реалізації деревини» (англійською мовою — *for growing wood*), що створювало б вимоги її практичного **змісту**.

Зовсім не випадково сталося, що при виконанні **Закону «Про внесення змін до Лісового кодексу України»** [12] «у статтях... словосполучення «лісовий фонд» в усіх відмінках замінити словами «лісогосподарського призначення» у відповідних відмінках». Замінили їх механічно, без врахування суттєвого їх змісту землекористування у галузі лісівництва, об'єктом праці в ньому залишається

Таблиця 2

Порівняння визначень термінів «Землі сільськогосподарського призначення (ЗСП)» і «Землі лісогосподарського призначення (ЗЛП)» у складі Земельного кодексу України

Стаття 22. Визначення земель сільськогосподарського призначення та порядок їх використання	Стаття 55. Визначення земель лісогосподарського призначення
1. Землями сільськогосподарського призначення визнаються землі, надані для виробництва сільськогосподарської продукції, здійснення сільськогосподарської науково-дослідної та навчальної діяльності, розміщення відповідної виробничої інфраструктури, у тому числі інфраструктури оптових ринків сільськогосподарської продукції, або призначені для цих цілей.	1. До земель лісогосподарського призначення <i>належать землі</i> , вкриті лісовою рослинністю, а також не вкриті лісовою рослинністю, <i>нелісові землі</i> , які надані та використовуються для потреб лісового господарства.

ліс, лісові ресурси (табл. 2). Нічого з того, що встановлювалось згідно з п. 7 того Закону, не зроблено за більше ніж 15-ть років щодо ЗЛП. Як приклад, у таблиці курсивом виділені слова, які не відповідають за змістом умовам ринкової економіки в ЗК України: (*належать землі*), а також відсутні за описом у ССКЗ ЄЕК/ФАО ООН (*нелісові землі*).

Останнє межує з кримінальною відповідальністю причетних до того органів управління і окремих посадових осіб за подання Уряду законопроектів, з наперед відомою їм корупційною складовою. При цьому, як видно з табл. 2, землі лісогосподарського призначення не призначаються для вирощування деревини, як те встановлено, наприклад, щодо сільськогосподарського виробництва — «землі, надані для виробництва сільськогосподарської продукції, здійснення сільськогосподарської науково-дослідної та навчальної діяльності, розміщення відповідної виробничої інфраструктури...» тощо.

Механічний зміст цільового призначення земельних ресурсів спеціалісти з лісового господарства внесли не стосовно домінуючого цільового призначення, а на погляд внутрішньогосподарської класифікації підприємств ЛГВ з ідеологією їх знеособленого господарювання.

Вертаючись до категорії обліку землекористування ЗЛП, необхідно відмітити, що розробники класифікації землекористування стосовно державного лісівництва пішли, так би мовити, ідеологією «державного централізованого управління лісами», з намаганням «як точніше» описати «Ліси та нелісові землі для потреб лісового господарства».

Як би там не було, але основоположним із усього в області аграрного виробництва і землеустрою є облік земельних ресурсів та забезпечення раціонального їх використання

в процесі господарської діяльності, потребує суттєвого вдосконалення.

Висновок 2. Категорія обліку землекористування «Землі лісогосподарського призначення» в Земельному і Лісовому кодексах України в науковому і практичному лексиконі не набула належної уваги та поширення як об'єкт ідентифікованого землекористування в державному лісогосподарському виробництві.

3. Проблеми щодо організаційно-господарського обліку земель облікової категорії «Землі лісогосподарського призначення»

Розглянемо питання окремих визначень введеної системи обліку земельних ресурсів з 1 січня 2016 року щодо земель ЛП. Насамперед відмітимо, що терміну «Землі лісогосподарського призначення» в Земельному кодексі України нема. Є опис: «До земель лісогосподарського призначення *належать землі*, вкриті лісовою рослинністю, а також не вкриті лісовою рослинністю, *нелісові землі*, які надані та використовуються для потреб лісового господарства» [4]. Це — юридичний казус: «землі не належать», а можуть надаватись органами державної та місцевої влади на право постійного землекористування, у приватну власність чи на умовах оренди. Практично, приведена норма повторює опис терміну Лісового кодексу Української РСР 1981 року: «Землями державного лісового фонду визначаються землі, вкриті лісовою рослинністю, а також не вкриті лісом, але призначені для потреб лісового господарства» [13]. З введенням ЄЕК/ФАО ООН ССКЗ, прийняття її Держкомземом України (1998 р.), такої облікової категорії з 1999 року в земельному законодавстві просто не може бути...

Згідно з логікою сільськогосподарського виробництва, бо лісівництво є галуззю рослинництва, було б доцільним записати: «Землями лісогосподарського призначення визнаються землі, *надані суб'єктам економіки лісо-*

господарської продукції, вирощування деревини, як головного товарного ресурсу, супутніх і побічних лісівництву лісових матеріалів, послуг і функцій, здійснення лісгосподарської науково-дослідної та навчальної діяльності, розміщення відповідної виробничої інфраструктури, у тому числі інфраструктури оптових ринків лісгосподарської продукції, або призначені для цих цілей».

Отже, категорія землекористування ЗЛПІ, встановлена ЗК України, не відповідає сучасним принципам землекористування та засадам ринкової економіки. Підлягає доопрацюванню та узгодженню за прикладом опису, приведеному щодо облікової категорії «Землі сільськогосподарського призначення» (ЗК України, стаття 22).

Останнє, що стосується категорії цільового призначення «Землі лісгосподарського призначення», яка вміщена у статті 19 ЗК України під пунктом «е», тобто на 7-му місці: Це не відповідає чинним принципам європейського законодавства, не кажучи про моральні аспекти. За ССКЗ ЭЕК/ФАО ООН категорія обліку «Forest and other Wooded land», вміщена під номером 2, тобто відразу після категорії «ЗСГП». Знову практика ЛГВ зіштовхується в Україні з питаннями визначення термінів.

Оскільки довгий час, починаючи з відновлення діяльності Міністерств у колишньому Союзі РСР, у т. ч. в Україні (1947 р.), високо владні посадовці лісівничої науки і практики розпочали потужний пошук шляхів відокремлення лісгосподарського виробництва від сільськогосподарського. Так, врешті-решт, народжується «Національний університет біоресурсів і природокористування», замість «Національний аграрний університет», «Державне агентство лісових ресурсів України» — замість «Державне агентство лісгосподарського виробництва в Україні» тощо. Точніше і без зайвих зазіхань. Таким чином, наука все більше відходить від ідентифікованої відповідальності та звітності суб'єктів господарювання з державного лісівництва, галузь втратила контроль за оцінками використання продуктивної спроможності земельних угідь і лісових екосистем. Виходить, що Держлісагентство України тільки «забезпечує реалізацію державної політики у сфері лісового та мисливського господарства» [14], не розробляє відповідних нормативів, у т. ч. *категорій обліку*. Його діяльність «спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України»... Саме тому, певно, у ЛК України приведено півтора десятки НПА з лісівництва, за недоліки яких має відповідати КМ України. До того ж за такі норми, якщо вони хибні, мало хто наважиться вести суперечки з Кабінетом Міністрів України.

Чи не занадто обмежили права і повноваження ЦОВВ в питаннях із формування НПА щодо організації ЛГВ, спрямування його *на вирощування і реалізацію деревини* як головної продукції державного лісівництва? Поєднали його з мисливством? КМ України затверджує «Правила рубок головного користування в гірських лісах Карпат» тощо! Хоча це виключно професійна діяльність керівників і спеціалістів підприємств лісгосподарського виробництва. Крайній приклад тому — прийняття КМ України постанови «Про затвердження Порядку поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок від 16 травня 2007 р. № 733, прийнята з низкою порушень чинних положень [15], у тому числі порушено Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу». А також «Про затвердження Санітарних правил у лісах України», внесення змін до яких провадив Кабінет Міністрів України аж 6 (!) разів.

Згадаймо добрим словом, наприклад, висловлювання колишнього Першого заступника Міністра лісового господарства України Брежнева В.М., на жаль, уже покійного, про те, що «нині основою організації лісового господарства є громіздка, відірвана від практики система поділу лісів на групи і категорії, а також численні заборони і обмеження, що здебільшого протирічить природі лісу й цілям господарювання» [16]. Вилучили з назви слова «групи лісів», а поділ зберегли все з тими ж «численними заборонами і обмеженнями», хоча й існує ЗУ «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» (2004 р.). В європейському лісовому законодавстві є тільки дві облікові категорії.

Висновок 3. Викладене свідчить про три важні проблеми щодо організаційно-господарського обліку земель категорії «Землі лісгосподарського призначення», неузгодженості термінів і визначень за таксаційними показниками земель, у т. ч. чинного Лісового кодексу України та ін. НПА Державного лісівництва.

4. Форма 16-зем (річна) як інформація про використання «Землі лісгосподарського призначення»

Що має місце у практиці обліку землекористування щодо земель ЛГП за Наказом Мінекономрозвитку України від 30.12.2015 № 337 «Про затвердження форм адміністративної звітності з кількісного обліку земель» [17]? На це питання, практично, має відповідати зміст згаданої форми, точніше розподіл земель за відповідними категоріями таксаційного їх обліку і видів економічної діяльності. Вона у якості звітної інформації з обліку *землекорис-*

тування приводилась у відповідних таблицях і супроводжувалась Інструкцією. Форма 16-зем є уточненою з форми 6-зем, що була розроблена Держкомземом України та затверджена Наказом Держкомстату України від 05.11.98 № 177 [18]. Мала 81 графу, у т. ч. 13 (з № 21 до № 33 включно), щодо категорії ЗЛГП. З них: облікової категорії 2-го рівня: «Землі лісові» — з підкатегоріями 3-го рівня (графи 23, 26, 27); Чагарники (графа 28); Групи лісів (графи 29–30), з підкатегоріями — I група (графа 29) і II група (графа 30). Далі категорії обліку другого рівня (продовження) (табл. 3).

Треба мати належну сміливість, щоб подавати на підпис менеджерам високого рівня технічний документ для пропозицій Кабінету Міністрів України з його повною невідповідністю часу і новим економічним принципам. Вони були чинними до кінця 2015 року. Серед них категорії, які не відповідають виробничому обліку, які давно не вживаються в практиці українського лісовпорядкування (графи 5, 6) або які природно не здатні формувати ліс (запасів деревини) і при таксації описуються як не вкриті лісовою рослинністю (графа 4).

Згодом в Україні виходить Наказ Державного комітету України із земельних ресурсів від 23 липня 2010 року № 548. «Про затвердження Класифікації видів цільового призначення земель». Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 1 листопада 2010 р. за № 1011/18306 [21].

Згаданий наказ завізували 12 (дванадцять) високо владних галузевих керівників (міністрів, заступників міністрів, голів комітетів і державних агентств) усе з тим же результа-

том: ЗЛГП віднесли до секції «Н», тобто аж на сьомому місці за їх значимістю в державному обліку земель України, після категорії «Землі історико-культурного призначення» (Секція G) [19], що не відповідає ні етичним, ні економічним мотивам.

До того ж за умови, що з 2004 року в Україні діє Загальнодержавна програма адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. У той час, коли законодавством ЄС передбачається поділ лісів тільки на дві категорії «Ліси, призначені для вилучення деревини» (*Forest available for wood supply*) та «Ліси, не призначені для вилучення деревини» (*Forest not available for wood supply*) [20]. За українською лексикою, відповідно, «Ліси експлуатаційні» (1) і «Ліси не експлуатаційні» (2). Тоді як такий поділ в європейському лісівництві здійснюється на місцевому рівні, в Україні продовжується практика «одержавлення» управління лісами зі знеособленим змістом. Це зовсім суперечить логічним нормам землепорядкування і землекористування, передусім впровадженню в державному лісівництві ринкових принципів ідентифікації лісгосподарського виробництва.

В Інструкції щодо складання форми 16-зем Мінекономрозвитку України [17], зокрема, таблиця пересичена різноманітними категоріями обліку землекористування і не узгоджується з обліковими категоріями ЄЕК/ФАО ООН (табл. 4). Останнє свідчить про малокваліфіковане керівництво з питань землекористування в державному лісгосподарському виробництві України.

Таблиця 3

Поділ земель за категоріями обліку з Інструкції [14] «Ліси та інші лісовкриті площі» та господарським призначенням

Землі лісові (22)			Чагарники (28)	Групи лісів		Ліси та інші лісовкриті площі з основною функцією використання для виробництва деревини (31)	Ліси та інші лісовкриті площі з основною визначеною функцією використання для захисної, природоохоронної та біологічної мети (32)	Ліси та інші лісовкриті площі з основною визначеною функцією використання для відпочинку (33)
Землі, вкриті лісовою рослинністю (23)	Площі, непокриті лісовою рослинністю (26)	Інші лісові землі, що не включені до перерахованих вище лісових земель (27)		I група (29)	II група (30)			
1	2	3	4	5	6	7	8	9

Джерело: розроблено на основі Інструкції Держкомзему України щодо «Заповнення державної статистичної звітності з кількісного обліку земель».

Таблиця 4

**Поділ ЗКР за категоріями обліку першого рівня 16-зем (річна)
Мінекономрозвитку України**

Показники кат. обліку за ф. 16-зем	3	4	11	17	18	23	29	32	36	40	41	45	46	47	48
Порядковий № категорії спостереження		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Назви відповідних категорій обліку і спостереження	Загальна площа землі, тис. га, як сума граф (4, 11, 17, 18, 23, 29, 32, 36, 40, 41, 45, 46, 47, 48)	Сільськогосподарські угіддя	Землі без рослинного покриття або з незначним рослинним покритвом	Чагарникова рослинність природного походження	Ліси та інші лісовкриті площі, всього	Води, усього	Землі під житловими забудовами, всього	Землі під громадськими забудовами, всього	Землі, які використовуються для транспорту, всього	Землі, які використовуються для інфраструктури	Землі під промисловою забудовою, всього	Землі, зайняті поточним будівництвом та відділено під будівництво	Землі під сільськогосподарськими та іншими господарськими будівлями, дворами	Землі, які використовуються для відпочинку та оздоровлення	Землі під об'єктами та спорудами спеціального призначення, всього
A	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15

Джерело: складена на основі Інструкції із заповнення форми адміністративної звітності з кількісного обліку земель (форма № 16-зем (річна)).

Нагадаємо, що зведена таблиця форми 16-зем (річна) налічує 62 графи, включаючи облікові категорії земельних ресурсів різних рівнів. До того ж з повною їх невідповідністю ССКЗ ЄЕК/ФАО ООН. Не дивлячись на необхідність в Україні формувати облік і адміністративну статистичну звітність змін у стані розподілу земель, показників раціонального їх використання.

Отже, у науковому і виробничому лексиконі термін «Землі лісогосподарського призначення, практично, не вживається. Хоча мова йде про землі площею понад 10 млн га, з яких 7,3 млн га перебувають у віданні землекористувача Держлісагентства України. Таблиця, про яку ведемо мову, відповіді на питання про «Землі лісогосподарського призначення» відповіді не містить. Хоча це — єдиний шлях до формування ідентифікованої відповідальності суб'єктів економіки за ефективність використання ними земельних ресурсів.

За формою адміністративної звітності 16-зем — складена таблиця, яка налічує 62 графи (основного змісту) різних рівнів обліку (табл. 4). Але графи «Землі лісогосподарського призначення» також нема. Є графа 18 «Ліси та інші лісовкриті площі», тобто з невдалим перекладом з англійської «Forest and other wooded land». Як приклад, нами виділені категорії обліку земель першого рівня (табл. 4). Їх налічується 14, разом із сумою — 15 (табл. 4). Графа 18 «Ліси та інші лісовкриті площі» не є обліковою категорією «Землі лісогосподарського призначення». Бо ЗЛГП мають включати всі сім облікові категорії землекористування першого рівня за ССКЗ ЄЕК/ФАО ООН.

З приведеного видно, що чинна таблиця обліку має забагато категорій землекористування першого рівня — 14, коли за ССКЗ ЄЕК/ФАО ООН їх тільки 7. До того ж у зовсім іншій послідовності (табл. 5). Відповіді на питання про площу ЗЛГП не дає ні на рівні суб'єктів ЛГВ,

Принципова схема поділу земель лісгосподарського призначення за обліковими категоріями внутрішньогосподарського поділу ЛГ підприємств ДЛА України (2011 рік)

Суб'єкти землекористування	Загальна площа землекористування, (ЗЛП), тис. га	З них за обліковими категоріями внутрішньогосподарського поділу						Землі інших облікових категорій
		Землі лісові (ЗЛ), Лісові екосистеми	За лісівничо-екологічними компонентами					
			1. Землі, вкриті лісовою рослинністю природного походження	2. Землі, вкриті лісовою рослинністю штучні (культури)	3. Лісові розсадники, плантації	4. Землі тимчасово не вкриті лісовою рослинністю	5. Землі під службово-технічними лісовими об'єктами	
Умовні позначки	З-ЛГП	ЗЛ	ЗВЛР_прир	ЗВЛР, штуч.	Ліс, Роз, плант.	З_Тим Час-неВЛР	З_СТО	7,6% від ЗЛГП
%		100,0	44,6	50,4	0,2	3,2	1,6	×
A	1	2	3	4	5	6	7	8
ДЛА України	7402,3	6840,4	3050,2	3447,1	14,6	220,2	108,1	561,9

Джерело: сформовано авторами за даними Довідника лісового фонду України, за матеріалами державного обліку лісів станом на 01.01.2011 року.

ні суб'єктів адміністративно-територіального поділу, ні держави загалом.

Зауважимо, що повністю форма адміністративної звітності має 62 графи, з них тільки 14 — облікові категорії землекористування першого рівня. Хоча про це якось не згадується. Решта, тобто 46 граф — це підкатегорії обліку 2-го другого та інших рівнів, що ускладнює користування проектами з лісовпорядкування в практичній діяльності, не кажучи про фінансово-економічний аналіз.

Далі розпочинається власне землевпорядне бачення стану і майбутнього призначення земель у межах категорії обліку ЗЛГП. Бо те, що бачить людина на поверхні земельної ділянки під словом «Ліс», насправді є лісовою екосистемою, що складається з певних екологічних компонентів, які постійно перебувають у стані видозміни, переважно за творчої участі лісівника, лісовпорядника щодо використання їхньої природної спроможності (табл. 5).

Пропонована нами форма обліку (табл. 5) має бути уособленою за власниками та постійними землекористувачами — юридичними особами державного лісівництва та інших форм господарювання. Головне її призначення полягає в тому, щоб землевпорядна наука і практика набували прийнятних для розуміння обов'язкових показників про стан і використання земель за ідентифікованими суб'єктами господарювання.

При цьому зазначимо, що виокремлення окремих із стандартних категорій (землі: Забудовані; Відкриті заболочені; Сухі відкриті землі з особливим рослинним покривом; Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом; землі під поверхневими водами» [9], які разом займають по ДЛА України 7,6% (табл. 5) просто недоцільне, тим більше для державної статистичної звітності. Їх наявність в обліку зумовлюється наданням у власність чи на право постійного користування просторово-територіальних ділянок землі, які зустрічаються в межах наданих для лісгосподарського призначення. Вони набувають характеристики в таксаційному опису кожного з об'єктів таксації і призначені для внутрішньогосподарського опису і можливого їх використання для проведення аналітичних і наукових досліджень. Для опрацювання заходів із лісівництва, практично, не використовуються. До того ж Інститутом агроекології і природокористування НААН України давно пропонується удосконалена форма обліку та звітності щодо ЗЛГП (табл. 6).

Пропозиції щодо удосконалення обліку земель та екологічних спостережень у лісівництві України були розроблені ІАЕП НААН України і запропоновані практиці Державного лісівництва ще в 2013 році з висновками «Для поліпшення обліку та ефективності землекористування в аграрному виробництві, у тому числі земель,

Таблиця 6

Терміни лісівничі за принциповою схемою поділу ЗЛГП за обліковими категоріями внутрішньогосподарського поділу землі підприємств ДЛА України

Терміни	Визначення категорії обліку землекористування
1. Землі лісогосподарського призначення	Об'єкт праці та економічних відносин у разі використання просторово-територіальної ділянки суб'єктом господарювання — власником організаційної спорідненої форми лісогосподарського чи іншого виробництва. Включає всі облікові категорії земельних ресурсів першого рівня площею 0,5 га і більше.
Землі лісові = Ліси = Лісові	Домінуюча частка землекористування другого рівня обліку та земель, призначених для здійснення лісівництва.
Землі інших облікових категорій	2. Землі інших облікових категорій без їх розподілу за категоріями згідно з ССКЗ ЄЕК/ФАО ООН. Національний поділ не адаптовано до ССКЗ ЄЕК/ФАО із-за малозначимої їх частки у межах ЗЛГП.
1.1.1. Землі, вкриті лісовою рослинністю деревних порід природного походження	Включає всі лісівничо-екологічні компоненти деревних порід лісових екосистем природного походження.
1.1.2. Землі, вкриті лісовою рослинністю деревних порід штучного походження	Включає всі лісівничо-екологічні компоненти деревних порід лісових екосистем штучного походження.
1.1.3. Землі під лісовими розсадниками, плантаціями	Включають усі земельні ділянки в межах ЗЛГП, які виникли у процесі використання деревин, стихійних явищ та інших причин і потребують лісовідновлення.
1.1.4. Землі тимчасово не вкриті лісовою рослинністю деревних порід	Включають усі земельні ділянки у межах ЗЛГП, які виникли у процесі використання деревин, стихійних явищ та інших причин і потребують лісовідновлення.
1.1.5. Землі під службово-технічними лісовими об'єктами (СТО)	Включають земельні ділянки, що використовуються для тимчасового спорудження будівель, розміщення засобів обробки ґрунту, лісозаготівельної техніки, ділянок під інфраструктурою, розміщення лісозаготівельної продукції тощо (СТО).
Компонент лісової екосистеми	Уособлена частка лісової екосистеми за таксацією стану лісів на певну дату її здійснення, з урахуванням найбільш важливих показників стану загальної лісової екосистеми за постійно змінюваного лісового середовища та у зв'язку з формуванням цілеспрямованого землекористування для вирощування деревини з метою забезпечення раціональності використання земельних ресурсів та дотримання динамічної екологічної рівноваги навколишнього середовища.

Джерело: [17].

призначених для здійснення лісівництва, адаптації обліку до європейського законодавства [9]. Практика ж державного лісівництва продовжує риторику з об'єктом праці «Лісовий фонд держави» за ЛК України: «До лісового фонду України належать лісові ділянки, в тому числі захисні насадження лінійного типу, площею не менше 0,1 гектара» [5].

Як би там не було, але численні повідомлення різних ЗМІ, не кажучи про офіційні інформаційні джерела Центрального органу

виконавчої влади «у сфері лісового та мисливського господарства» — Державного агентства лісових ресурсів України, належного обліку земель в галузі державного лісівництва, її стану та використання, не досягнуто. Адже він має бути інформативним саме стосовно обліку земель лісогосподарського призначення в межах відповідного юридичного закріплення. У підпорядкуванні Держлісагентству України перебуває більше 7,3 млн га згаданих ЗЛГП. Це — перше.

**Фрагмент з обліку землі за категорією обліку
«Землі лісові та інші лісисті» форми 16-зем (річна) Мінекономрозвитку України**

Висновки за організаційними видами економічної діяльності	Загальна площа землі (сума 4, 11, 17, 18, 23, 29, 32, 36, 40, 41, 45, 46, 47, 48)	Ліси та інші лісовкриті землі (Землі лісові та інші лісисті)				З усіх лісів та інших лісовкритих площ (графа 18) лісові насадження лінійного типу
		Усього (сума граф з 19 до 21)	у тому числі:			
			Земельні лісові ділянки, вкриті лісовою рослинністю	Земельні лісові ділянки, не вкриті лісовою рослинністю	Інші лісовкриті площі	
Г	3	18	19	20	21	22
		1	2	3	4	5

Джерело: сформовано авторами на основі таблиці форми 16-зем (річна) Мінекономрозвитку України [9].

Друге, таксація лісу — не художній твір. Терміни в державному лісівництві мають бути чітко визначеними, з юридичним затвердженням, особисто Держлісагентством України. Показники (назви відповідних граф) «Земельні лісові ділянки, вкриті лісовою рослинністю», «Земельні лісові ділянки не вкриті лісовою рослинністю», «Інші лісовкриті площі» та ін. — побутова лексика. Тим більше облікова категорія «З усіх лісів та інших лісовкритих площ (графа 18) лісові насадження лінійного типу» (графа 22). Для чого? Адже насадження лінійного типу створюються на землі, що належить підприємствам інших видів економічної діяльності переважно у межах облікової категорії «Сільськогосподарські угіддя». Адже форми адміністративної звітності з кількісного обліку земель, у т. ч. форма 16-зем, здійснюються тільки у межах юридично наданих земель для відповідного цільового призначення.

Опис граф 19–21 містить побутову інтерпретацію з надлишком розширеного опису. І, головне, не висвітлює інформації про склад ЗЛГП за обліковими категоріями згідно з ЗК України.

Цього можна і необхідно уникнути, якщо прийняти пропонувані нами терміни лісівничо-екологічних компонентів (табл. 5, 6). Тільки за цієї умови буде можливість виводу все ще зі знеособленого лісгосподарського виробництва з тіншового сектору економіки.

Висновок 4. Форми 16-зем (річна) віддзеркалює деяку динаміку змісту організаційно-господарського влаштування ЗЛГП за три десятиріччя (табл. 3), після 2016 року (табл. 4), які все ще потребують суттєвого удосконалення стосовно таксації земель ЛГП (табл. 4).

ВИСНОВКИ

Загальні висновки щодо стану ЗЛГП і лісокористування в державному лісівництві України.

1. Теоретичні й практичні принципи організаційно-господарського і правового управління лісгосподарським виробництвом у державному лісівництві залишаються належно не сформованими, не осучасненими.

2. Норми, покладені в основу Лісового кодексу України, є збором відокремлених механізмів таксації лісу і лісовпорядкування, які застосовувались у межах володіння Державного лісового фонду колишнього Мінлісгоспу України без сучасної ідентифікації землекористувачів, тепер — у межах суб'єктів економіки, зокрема Держлісагентства України.

3. Велика кількість нормативно-правових положень щодо уособленого лісівництва і лісовпорядкування колишнього Державного лісового фонду перенесені з нічим необґрунтованим поширенням на ЗЛГП, тобто на всі лісові ділянки, незалежно від їх юридичного закріплення за землекористувачами, починаючи із площі 0,1 га.

4. Знеособлене лісгосподарське виробництво є не сумісним з ринковими засадами Земельної реформи в Україні та для формування прозорих фінансово-економічних показників лісгосподарського виробництва з урахуванням принципів законодавства СЕК/ФАО ООН.

Пропозиції

1. Терміново розробити і затвердити в установленому порядку Інструкцію з лісовпорядкування лісів Держлісагентства України з урахуванням принципів організаційно-господарського і правового управління лісгосподарським виробництвом у державному лісівництві, з осу-

часненням їх змісту до норм законодавства СЕК/ФАО ООН та власного досвіду лісокористування.

2. Ідентифікувати в *Інструкції з лісовпорядкування* норми та показники, які мають застосовуватись у межах суб'єктів економіки Держлісагентства України при таксації лісу й формуванні принципів лісокористування, *адаптації їх розподілу до європейського лісівництва з поділом на дві категорії: ліси, призначені для вилучення деревини, та ліси, не призначені для вилучення деревини, з певними законодавчими обмеженнями.*

3. При розробленні Лісовпорядної інструкції лісів Держлісагентства України та згідно з нормами європейського лісівництва відмовитись від принципу віднесення до лісів, тобто до категорії землекористування ЗЛГП за знеособленим

обліком, *встановити мінімальну площу 0,5 га, замість 0,1 га — за ЛК України.*

4. Менеджерам державного лісівництва в Україні опрацювати і затвердити принципи ідентифікованого лісівництва і лісокористування у сфері суб'єктів економіки виробництва ДЛА України для формування прозорих фінансово-економічних показників лісгосподарського виробництва з урахуванням принципів законодавства СЕК/ФАО ООН.

Окремо зазначимо, що теза з Положення про Державне агентство лісових ресурсів України, *«реалізує державну політику у сфері лісового та мисливського господарства»*, потребує певного уточнення щодо формування, опрацювання і затвердження на галузевому рівні, замість знеособленого державного.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про земельну реформу: Постанова Верховної Ради Української РСР від 18 грудня 1990 р. № 563-ХІІ. Із змінами від 22.09.2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/563-12> (12.09.2021).
2. Про землеустрій: Закон України № 858-IV, чинний, поточна редакція від 24.07.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15#Text> (10.09.2021).
3. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18 березня 2004 року № 1629-IV із змінами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#Text> (2.09.2021).
4. Земельний кодекс України. Із змінами (19). Документ 2768-III. Редакція від 24.07.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text> (5.09.2021).
5. Лісовий кодекс України. Із змінами. Документ 3852 XII, чинний. Редакція від 27.05.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text> (2.09.2021).
6. Фурдичко О.І., Бобко А. М. Землевпорядкування і недоліки обліку землі та її використання в українському лісівництві. *Землевпорядний вісник*. 2013. № 9. С. 13.
7. Інструкція по устройству Государственного лесного фонда СССР. Государственный комитет по лесной, целлюлозно-бумажной, деревообрабатывающей промышленности и лесному хозяйству при Госплане СССР. М., 1964. Приложение 6 к § 35 II части инструкции.
8. Стандартна статистична класифікація землекористування СЕК. Організація Об'єднаних Націй. Економічна і Соціальна Рада. Статистична комісія і Європейська економічна комісія /CES/637. April 1989.
9. Фурдичко О.І., Бобко А.М. Землі лісові як об'єкт праці та екологічних спостережень у лісівництві. *Вісник Національної академії аграрних наук України*. 2013. № 7. С. 60–64.
10. Про затвердження форм адміністративної звітності з кількісного обліку земель (форми №№ 11-зем, 12-зем, 15-зем, 16-зем) та Інструкцій щодо їх заповнення: Наказ Мінекономрозвитку України від 30.12.2015 № 337. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 26 січня 2016 р. за № 133/28263. URL: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/RE28263Z.html (2.08.2021 р.).
11. Українська енциклопедія лісівництва /за редакцією академіка, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки, доктора сільськогосподарських наук, професора С.А. Генсірука. Національна академія наук України, Наукове товариство ім. Шевченка, Державний комітет лісового господарства України. Львів, 1999. С. 422.
12. Про внесення змін до Лісового кодексу України: Закон України 3404-IV, чинний, поточна редакція. Прийняття від 08.02.2006 р. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2006. № 21. ст. 170. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3404-15#Text> (15.08.2021 р.).
13. Лісовий кодекс Української РСР. Міністерство лісового господарства Української РСР. К.: Урожай, 1981. Ст. 4.
14. Положення про Державне агентство лісових ресурсів України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 8 жовтня 2014 р. № 521. Документ чинний, редакція від 01.10.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/521-2014-p#Text> (15.08.2021 р.).
15. Про затвердження Порядку поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок: Постанова Кабінету Міністрів України від 16 травня 2007 р. № 733. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/733-2007-p#Text> (2.08.2021 р.).
16. Брежнев В.М., Попков М.Ю. Лісове право — підвалини нових економічних відносин. *Лісовий журнал*. 1994. № 5. С. 3.
17. Інструкція із заповнення форми адміністративної звітності з кількісного обліку земель (форма № 16-зем (річна)). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0136-16#Text> (14.08.2021).

18. Інструкція з заповнення державної статистичної звітності з кількісного обліку земель. Державний комітет України по земельних ресурсах. К., 1998. 53 с. Із змінами. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0788-98> forest resources assessment (2.09.2021).
19. Про затвердження Класифікації видів цільового призначення земель: Наказ Державного комітету України із земельних ресурсів від 23 липня 2010 року № 548. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 1 листопада 2010 р. за № 1011/18306. URL: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/RE18306.html (2.09.2021).
20. Global forest resources assessment. Forestry Department. Food and Agriculture Organization of the United Nations. Terms and definitions. Rome, 2010. URL: <http://www.fao.org/docrep/014/am665e/am665e00.pdf> (2.09.2021).
21. Про затвердження Класифікації видів цільового призначення земель: Закон України. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 1 листопада 2010 р. за № 1011/18306. URL: [http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/RE183таблиця 06.html](http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/RE183таблиця%2006.html). (10.09.2021).

**ISSUES OF LAND MANAGEMENT AND FOREST MANAGEMENT
IN THE FIELD OF STATE FORESTRY IN UKRAINE:
THE CURRENT STATE OF REGULATIONS AND DIRECTIONS OF THEIR DEVELOPMENT**

Furdychko O.

Doctor of Economics, Doctor of Agricultural Sciences, Professor,
Academician of the NAAS of Ukraine
Institute of Agroecology and Environmental Management of NAAS (Kyiv, Ukraine)
e-mail: agroecologynaan@gmail.com;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1108-7733>

Drebot O.

Doctor of Economics Sciences, Professor, Academician of NAAS
Institute of Agroecology and Environmental Management of NAAS (Kyiv, Ukraine)
e-mail: drebotoksana@gmail.com;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2681-1074>

Studies of materials and indicators on accounting and coverage of information on land management and forest management of state forestry in Ukraine. Certain inconsistencies of the current normative legal acts and indicators of the state and dynamics of the accounting category of land use «Forestry lands» were revealed. In particular, regarding the assessment of rational use and protection of lands, which are the basis for the implementation of the Land Reform. There are, in particular, in the form 6 – ZEM and in the materials of the state account, not modernized terms and their description.

The category of accounting «Forestry lands» in the Land and Forest Codes of Ukraine, in the scientific and practical lexicon did not receive due attention and distribution as an object of labor, an object of identified land use in state forestry. Do not match the description in the Forest and Land Codes of Ukraine. The issue of organizational and economic accounting of land of the accounting category «Forestry lands» remains poorly regulated. The annual report still retains the description – «Forest lands include lands covered with forest vegetation, as well as not covered with forest vegetation and others» for forestry purposes».

The category of accounting «Forestry lands» in the Land and Forest Codes of Ukraine, in the scientific and practical lexicon did not receive due attention and distribution as an object of labor, an object of identified land use in state forestry. Do not match the description in the Forest and Land Codes of Ukraine.

The category of accounting for «Forestry lands» is placed in Article 19 of the Land Code of Ukraine under item «e», i.e. in 7th place, which does not comply with current principles of European legislation, not to mention the physical aspects of forest distribution in Ukraine. Again, the practice in Ukraine faces deadlines. It turns out that forestry science is increasingly moving away from the identified responsibilities and reporting of public forestry entities. The industry is less and less monitoring the state of forests according to estimates of the use of productive capacity of land by types of forest vegetation conditions.

It turns out that forestry science is increasingly moving away from the identified responsibilities and reporting of public forestry entities. The industry is less and less monitoring the state of forests according to estimates of the use of productive capacity of land by types of forest vegetation conditions. In addition, the management in the state forestry in its powers only «ensures the implementation of state policy in the field of forestry and hunting», does not form it. That is, it does not develop relevant regulations, which is a certain flaw in the current forest legislation and needs to be changed.

Specific measures are proposed to improve the legislation, accounting and state reporting in forestry, as well as the basic scheme of division of forest lands by accounting categories of division and administrative reporting of forestry and other enterprises of the State Forestry Agency of Ukraine.

Keywords: *land, categories, forest vegetation conditions, forestry accounting, division, purpose, productive capacity.*

REFERENCES

1. Pro zemelnu reformu: Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainiskoi RSR vid 18 hrudnia 1990 r. № 563-XII. Iz zminamy vid 22.09.2005 r. [On land reform: Resolution of the Verkhovna Rada of the Ukrainian SSR from December 18, 1990, № 563-XII. With changes from September 22, 2005]. (1990). ULR: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/563-12> [in Ukrainian].
2. Pro zemleustrii: Zakon Ukrainy № 858-IV, chynnyi, potochna redaktsiia vid 24.07.2021 [On land management: Law of Ukraine № 858-IV, current, current version from 24.07.2021]. (2021). ULR: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15#Text> [in Ukrainian].
3. Pro Zahalnodержavnu prohramu adaptatsii zakonodavstva Ukrainy do zakonodavstva Yevropeiskoho Soiuzu: Zakon Ukrainy vid 18 bereznia 2004 roku № 1629-IV iz zminamy [On the National Program of Adaptation of the Legislation of Ukraine to the Legislation of the European Union: Law of Ukraine from March 18, 2004 № 1629-IV with changes]. (2004). ULR: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#Text> [in Ukrainian].
4. Zemelnyi kodeks Ukrainy. Iz zminamy (19). Dokument 2768-III. Redaktsiia vid 24.07.2021 [Land Code of Ukraine. With changes (19). Document 2768-III. Edited on July 24, 2021]. (2021). ULR: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text> [in Ukrainian].
5. Lisovyi kodeks Ukrainy. Iz zminamy. Dokument 3852 XII, chynnyi. Redaktsiia vid 27.05.2021 [Forest Code of Ukraine. With changes. Document 3852 XII, in force. Edited on 27.05.2021]. (2021). ULR: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text> [in Ukrainian].
6. Furdychko, O.I., Bobko, A. M. (2013). Zemlevporiadkuvannia i nedoliky obliku zemli ta yii vykorystannia v ukrainskomu lisivnytstvi [Land management and shortcomings of land accounting and its use in Ukrainian forestry]. *Zemlevporiadnyi visnyk — Land Management Bulletin*, 9, 13 [in Ukrainian].
7. Instruktsiya po ustroystvu Gosudarstvennogo lesnogo fonda SSSR [Instructions for the organization of the State Forest Fund of the USSR]. (1964). Gosudarstvennyi komitet po lesnoy, tsellyulozno-bumazhnoy, derevoobrabatyvayushchey promyshlennosti i lesnomu hozyaystvu pri Gosplane SSSR. *Prilozhenie 6 k § 35 II chasti instruktsii — Appendix 6 to § 35 of the second part of the instruction*. Moscow [in Russian].
8. Standartna statystychna klasyfikatsiia zemlekorystuvannia YeEK. Orhanizatsiia Obiednanykh Natsii. Ekonomichna i Sotsialna Rada. Statystychna komisiia i Yevropeiska ekonomichna komisiia /SES/637 [Standard statistical classification of EEC land use. United Nations. Economic and Social Council. Statistical Commission and European Economic Commission /CES/637]. (April, 1989). [in Ukrainian].
9. Furdychko, O.I., Bobko, A.M. (2013). Zemli lisovi yak ob'iekt pratsi ta ekolohichnykh sposterezhen u lisivnytstvi [Forest lands as an object of work and ecological observations in forestry]. *Visnyk Natsionalnoi akademii ahrarynykh nauk Ukrainy — Bulletin of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine*, 7, 60–64 [in Ukrainian].
10. Pro zatverdzhennia form administratyvnoi zvitnosti z kilkisnoho obliku zemel (formy №№ 11-zem, 12-zem, 15-zem, 16-zem) ta Instruktsii shchodo yikh zapovnennia: Nakaz Minekonomrozyvtku Ukrainy vid 30.12.2015 № 337. Zareiestrovano v Ministerstvi yustytsii Ukrainy 26 sichnia 2016 r. za № 133/28263 [On approval of forms of administrative reporting on quantitative accounting of lands (forms №№ 11-zem, 12-zem, 15-zem, 16-zem) and Instructions for their completion: Order of the Ministry of Economic Development of Ukraine dated 30.12.2015 № 337. Registered with the Ministry of Justice of Ukraine on January 26, 2016 for № 133/28263]. (2015). ULR: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE28263Z.html [in Ukrainian].
11. Hensiruk, S. A. (Ed). (1999). *Ukrainska entsyklopediia lisivnytstva [Ukrainian Encyclopedia of Forestry]*. Natsionalna akademiia nauk Ukrainy, Naukove tovarystvo im. Shevchenka, Derzhavnyi komitet lisovoho hospodarstva Ukrainy. Lviv [in Ukrainian].
12. Pro vnesennia zmin do Lisovoho kodeksu Ukrainy: Zakon Ukrainy 3404-IV, chynnyi, potochna redaktsiia. Pryiniattia vid 08.02.2006 r. [On Amendments to the Forest Code of Ukraine: Law of Ukraine 3404-IV, current, current version. Adoption on February 8, 2006]. (2006). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy — Information from the Verkhovna Rada of Ukraine*, 21, art. 170 [in Ukrainian].
13. Lisovyi kodeks Ukrainiskoi RSR [Forest Code of the Ukrainian SSR]. (1981). Ministerstvo lisovoho hospodarstva Ukrainiskoi RSR. Art. 4. Kyiv: Urozhai [in Ukrainian].
14. Polozhennia pro Derzhavne ahentstvo lisovykh resursiv Ukrainy, zatverdzenoho postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 8 zhovtnia 2014 r. № 521. Dokument chynnyi, redaktsiia vid 01.10.2020 r. [Regulations on the State Agency of Forest Resources of Ukraine, approved by the resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine from October 8, 2014. № 521. The document is valid, version from 01.10.2020]. (2014). ULR: <https://zakon.rada.gov.ua/aws/show/521-2014-n#Text> [in Ukrainian].
15. Pro zatverdzhennia Poriadku podilu lisiv na katehorii ta vydilennia osoblyvo zakhysnykh lisovykh dilianok: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 16 travnia 2007 r. № 733 [On approval of the Procedure for division of forests into categories and allocation of specially protected forest areas: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine from May 16, 2007 № 733]. (2007). ULR: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/733-2007-n#Text> [in Ukrainian].
16. Brezhniev, V.M., Popkov, M.Iu. (1994). Lisove pravo — pidvalyny novykh ekonomichnykh vidnosyn [Forest law is the foundation of new economic relations]. *Lisovyi zhurnal — Forest magazine*, 5, 3 [in Ukrainian].

17. Instruksiiia iz zapovnennia formy administratyvnoi zvitnosti z kilkisnoho obliku zemel (forma № 16-zem (richna)) [Instruction on filling in the form of administrative reporting on quantitative accounting of lands (form № 16-zem (annual))]. ULR: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0136-16#Text> [in Ukrainian].
18. Instruksiiia z zapovnennia derzhavnoi statystychnoi zvitnosti z kilkisnoho obliku zemel. Iz zminamy [Instruction on filling in the state statistical reporting on quantitative land accounting. With changes]. (1998). Derzhavnyi komitet Ukrainy po zemelnykh resursakh. Kyiv. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0788-98> forest resources assessment [in Ukrainian].
19. Pro zatverdzhennia Klasyfikatsii vydiv tsilovoho pryznachennia zemel: Nakaz Derzhavnoho komitetu Ukrainy iz zemelnykh resursiv vid 23 lystopada 2010 roku № 548. Zareiestrovano v Ministerstvi yustytzii Ukrainy 1 lystopada 2010 r. za № 1011/18306 [On approval of the Classification of types of land use: Order of the State Committee of Ukraine for Land Resources from July 23, 2010 № 548. Registered at the Ministry of Justice of Ukraine on November 1, 2010 at № 1011/18306.]. (2010). ULR: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/RE18306.html [in Ukrainian].
20. Global forest resources assessment. Forestry Department. Food and Agriculture Organization of the United Nations. Terms and definitions. (2010). Rome. ULR: <http://www.fao.org/docrep/014/am665e/am665e00.pdf> [in English].
21. Pro zatverdzhennia Klasyfikatsii vydiv tsilovoho pryznachennia zemel: Zakon Ukrainy. Zareiestrovano v Ministerstvi yustytzii Ukrainy 1 lystopada 2010 r. za № 1011/18306 [On approval of the Classification of types of land use: Law of Ukraine. Registered at the Ministry of Justice of Ukraine on November 1, 2010, № 1011/18306]. (2010). ULR: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/RE18306.html таблиця 06.html [in Ukrainian].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Фурдичко Орест Іванович, доктор економічних наук, доктор сільськогосподарських наук, професор, академік НААН, головний науковий співробітник, Інститут агроекології і природокористування НААН (вул. Метрологічна, 12, м. Київ, 03143, Україна; e-mail: agroecologynaan@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1108-7733>)

Дребот Оксана Іванівна, доктор економічних наук, професор, академік НААН, заслужений діяч науки і техніки України, директор Інституту агроекології і природокористування НААН (вул. Метрологічна, 12, м. Київ, 03143, Україна; e-mail: drebotoksana@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2681-1074>)

Новини

Новини

Новини • Новини • Новини

Біля заповідника «Асканія Нова» заборонили використовувати хімікати. У межах 40-кілометрової зони біосферного заповідника «Асканія-Нова» заборонили використовувати для боротьби зі шкідниками на полях препарати небіологічного походження.